

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 165/2023-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou Mgr. Elenou Szabóovou, Hlavné námestie 7, Nové Zámky, proti postupu Okresného súdu Nové Zámky v konaní vedenom pod sp. zn. 11 P 26/2019 a proti postupu a uzneseniu Krajského súdu v Nitre č. k. 5 NcC 10/2022-1011 z 30. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti a vydanie dočasného opatrenia **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 10. februára 2023 domáha:

- vo vzťahu k postupu Okresného súdu Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 P 26/2019 vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitostí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a
- vo vzťahu k postupu a uzneseniu Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 NcC 10/2022-1011 z 30. septembra 2022 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“) vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, „*práva na spravodlivé súdne konanie*“ podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitostí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a v súvislosti s vyslovením porušenia práva na prejednanie jeho záležitostí v primeranej

lehote priznať mu primerané finančné zadosťučinenie v sume 500 eur a náhradu trov vzniknutých v konaní pred ústavným súdom. Súčasne žiada, aby ústavný súd vyhovel jeho návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu a okresnému súdu uložil povinnosť zdržať sa konania a rozhodnutia až do vydania rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresným súdom je pod sp. zn. 11 P 26/2019 na základe návrhu matky vedené konanie o zvýšenie výživného na maloleté deti, v ktorom sťažovateľ (otec maloletých detí) vzniesol proti konajúcej sudkyňi okresného súdu [REDAKOVANÉ] námietku zaujatosti.

3. Napadnutým uznesením krajský súd ako nadriadený súd podľa § 54 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) zákonnú sudkyňu [REDAKOVANÉ] nevytlúčil z prejednávania a rozhodovania veci vedenej okresným súdom. S poukazom na obsah súdneho spisu a obsah vyjadrenia zákonnej sudkyne k uplatnenej námietke zaujatosti dospel k záveru, že v danom prípade neexistuje v zmysle § 49 CSP žiaden objektívny dôvod zakladajúci pochybnosti o nezaujatosti konajúcej sudkyne.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Argumentáciu sťažovateľa predostretú v ústavnej sťažnosti možno zhrnúť takto:

- a) krajský súd bezdôvodne nerozhodol o jeho námietke zaujatosti uplatnenej už 6. októbra 2020, pričom v dôvodoch napadnutého uznesenia iba poukázal na ustanovenia § 123 ods. 2 a § 125 ods. 2 CSP, ktoré sa však vzťahujú na podania vo veci samej, čo však námietka zaujatosti nie je, preto bolo povinnosťou súdu na ňu prihliadať. Navyše, sťažovateľ predmetné podanie obsahujúce námietku zaujatosti doplnil v zákonom stanovenej lehote podaním s kvalifikovaným elektronickým podpisom. Napadnuté uznesenie krajského súdu preto považuje za nezákonné a nespravodlivé;
- b) krajský súd nevykonal žiadne dokazovanie na účel zistenia ním tvrdenej skutočnosti, že matka bola osobným bankárom konajúcej sudkyne, a uspokojil sa iba s jej vyjadrením, že nemá vedomosť o tom, kto je jej osobným bankárom;
- c) dĺžka rozhodovania krajského súdu o námietke zaujatosti zo 6. októbra 2020 je neprimeraná, keďže o nej bolo rozhodnuté až po dvoch rokoch. Súčasne bol zdĺhavý aj postup okresného súdu, ktorý nepredložil nadriadenému súdu obe námietky zaujatosti s potrebnými náležitosťami;
- d) napadnuté uznesenie krajského súdu nie je podľa názoru sťažovateľa riadne odôvodnené;
- e) sťažovateľ vyjadruje presvedčenie o zaujatosti zákonnej sudkyne okresného súdu, o čom svedčí aj udelenie poriadkovej pokuty jeho právnej zástupkyňi za nepredloženie dokladov, hoci tieto boli obsahom súdneho spisu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu:

5. V kontexte uplatnenej sťažnostnej argumentácie ústavný súd v prvom rade poukazuje na zmysel a účel princípu subsidiarity vyvoditeľný z čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorý spočíva v tom, že ochrana

ústavnosti nie je a podľa svojej povahy ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (obdobne III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 137/2019).

6. Konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sú primárne upravené v Civilnom mimosporovom poriadku (ďalej aj len „CMP“). V zmysle § 2 ods. 1 CMP na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak CMP neustanovuje inak. Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je v Civilnom sporovom poriadku garantované prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu pre jeho zaujatosť (§ 49 a nasl. CSP). Okolnosť, že o veci napriek tomu rozhodoval sudca, ktorý mal byť vzhľadom na jeho pomer k sporu, stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, zakladajúcim dôvodnú pochybnosť o jeho nezaujatosti, vylúčený, je pritom dôvodom na uplatnenie riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku.

7. Ústavný súd v tomto smere poznamenáva, že predmetná vec sa týka práva na nestranného sudcu. Je však potrebné tiež upresniť, že v prerokúvanej veci nejde o namietanie nestranného sudcu v „merite veci“, ale „v osobitnej námietkovej vetve konania“. Konanie o námietke zaujatosti však predstavuje len parciálny procesný postup všeobecného súdu smerujúci k rozhodnutiu slúžiacemu na zabezpečenie rozhodovania veci nestranným súdom (obdobne IV. ÚS 362/2022, IV. ÚS 207/2022, IV. ÚS 344/2022). Konkrétne námietku porušenia práva na zákonného sudcu, resp. práva na nestranný súd je možné odôvodniť v odvolacom konaní uplatnením odvolacieho dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. c) CSP, podľa ktorého odvolanie možno odôvodniť tým, že rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd. Za splnenia zákonom ustanovených podmienok je možné rovnakú námietku uplatniť v dovolacom konaní podľa § 420 písm. e) CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd.

8. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ má k dispozícii účinné právne prostriedky (riadne a mimoriadne opravné prostriedky) na dosiahnutie ochrany jeho v bode 1 označených práv vo vzťahu k námietkam uplatneným v ústavnej sťažnosti, o ktorých po ich prípadnom uplatnení budú nielen oprávnené, ale aj povinné rozhodnúť funkčne príslušné všeobecné súdy (pozri tiež IV. ÚS 5/2019, IV. ÚS 25/2022). Za týchto okolností stratilo zmysel, aby ústavný súd pri uprednostňovaní materiálneho prístupu k ochrane ústavnosti vstupoval v danej fáze konania do jeho priebehu a nahrádzal tak právomoc všeobecných súdov, keďže sťažovateľ má k dispozícii riadny, prípadne mimoriadny opravný prostriedok, prostredníctvom ktorého môže uplatniť ochranu svojich označených práv a namietat' (rovnako ako v ústavnej sťažnosti) nesprávne rozhodnutie o jeho uplatnenej námietke zaujatosti. Ústavný súd tak v tejto etape súdneho konania nie je oprávnený korigovať prípadné pochybenia procesného postupu všeobecného súdu v sťažovateľom nastolenej čiastkovej otázke (m. m. II. ÚS 209/2019). Urobiť tak môže len v konaní o ústavnej sťažnosti smerujúcej proti rozhodnutiu vo veci samej, proti ktorému už nie sú v zmysle platnej a účinnej právnej úpravy prípustné žiadne opravné prostriedky.

9. Na základe uvedeného ústavný súd vyhodnotil ústavnú sťažnosť v tejto časti ako predčasnú, čo zakladá dôvod na jej odmietnutie pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Ako už totiž bolo uvedené, z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že pred podaním ústavnej sťažnosti ústavnému súdu musí účastník konania vyčerpať všetky riadne i mimoriadne opravné prostriedky, resp. iné prostriedky nápravy, ktoré sú pre neho dostupné v konaní pred všeobecnými súdmi.

III.2. K aplikovateľnosti čl. 6 od. 1 dohovoru:

10. Sťažovateľ namieta porušenie práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu v súvislosti s podľa jeho názoru neprimeranou dĺžkou konania, pokiaľ ide o fázu rozhodovania o jeho uplatnenej námietke zaujatosti.

11. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že konanie o námietke zaujatosti nezávislé od konania, v ktorom bola námietka uplatnená, sa týka predovšetkým procesných práv účastníka konania a netýka sa civilných práv a záväzkov podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Aj keď konanie o námietke zaujatosti môže mať vplyv na konanie vo veci samej, ide o nedostatočné spojenie a vzdialené následky, aby mohol čl. 6 ods. 1 dohovoru vstúpiť do hry, a preto je čl. 6 ods. 1 dohovoru na takéto konanie neaplikovateľný [pozri Schreiber and Boetsch v. Francúzsko, č. 58751/00, rozhodnutie o prijateľnosti z 11. 12. 2003; Mianiovicz v. Nemecko, č. 37111/ 04, 55440/07, 55443/07, rozhodnutie o prijateľnosti z 19. 5. 2009, oddiel 1a (m. m. II. ÚS 190/2015, I. ÚS 507/2016)]. Článok 6 ods. 1 dohovoru môže byť použiteľný len vo vzťahu k rozhodnutiu vo veci samej.

12. Bez ohľadu na to, aj v prípade aplikovateľnosti čl. 6 ods. 1 dohovoru by pre posúdenie existencie zbytočných prietáhov v súvislosti so sťažovateľom podanou námietkou zaujatosti však bola podstatná tá skutočnosť, že ústavná sťažnosť bola podaná v čase, keď k porušeniu tohto označeného práva pri rozhodovaní vo veci námietky zaujatosti už nemohlo dochádzať, keďže o nej bolo rozhodnuté napadnutým uznesením krajského súdu.

13. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol aj v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

III.3. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu:

14. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta aj porušenie základného práva garantovaného čl. 48 ods. 2 ústavy, avšak bez toho, aby špecifikoval, ktoré z jednotlivých práv zaručených týmto článkom malo byť napadnutým uznesením krajského súdu porušené. Článkom 48 ods. 2 ústavy sa totiž priznávajú štyri základné procesné práva, a to (i) základné právo na prerokovanie veci v prítomnosti účastníka konania, (ii) základné právo na verejné prerokovanie svojej veci; (iii) základné právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom; (iv) základné právo na prerokovanie svojej veci bez zbytočných prietáhov.

15. Vo vzťahu k predmetnému základnému právu pritom sťažovateľ nepredniesol žiadnu osobitnú argumentáciu, ale jeho porušenie vyvodzuje rovnako ako v prípade namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu iba zo skutočnosti, že jeho vec nie je rozhodovaná nestranným súdom. O uvedenom svedčí aj formulácia petitu ústavnej sťažnosti, v ktorom sťažovateľ označuje čl. 48 ods. 2 ústavy ako „*právo na spravodlivé súdne konanie*“. V tejto časti preto ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť pre nesplnenie náležitostí ustanovených zákonom podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde.

III.4. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu:

16. K záveru o nedostatku ústavnoprávnej argumentácie je potrebné dospieť aj pokiaľ ide o sťažovateľom namietané porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a podľa čl. 47 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu. V ústavnej sťažnosti sa sťažovateľ napriek jeho kvalifikovanému právnomu zastúpeniu v súvislosti s porušením jeho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy obmedzil len na tvrdenie (v rozsahu jednej vety), že okresný súd „*opakovane odmietol odročiť pojednávanie uskutočnené 10. mája 2022 napriek preukázanej objektívnej nemožnosti zabezpečiť právne zastúpenie sťažovateľa*“. Vo vzťahu k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy dokonca absentuje akákoľvek (nieto ešte relevantná a konzistentná ústavnoprávna) argumentácia.

17. Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne opakuje, že absencia kvalifikovaného odôvodnenia predstavuje nedostatok, ktorý bráni ústavnému súdu považovať ústavnú sťažnosť za dostatočne odôvodnenú. Do úvahy v danom prípade pritom neprichádzala ani výzva na odstránenie týchto nedostatkov návrhu podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde vzhľadom na ich kľúčovú povahu. Označené nedostatky zákonom predpísaných náležitostí ústavný súd nie je povinný odstraňovať z úradnej povinnosti, keďže na perfektnosť základných náležitostí návrhu slúži inštitút povinného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

18. Aj v tejto časti preto ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa pre nesplnenie náležitostí ustanovených zákonom podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde. Ako sa už zmienil, nesprávny procesný postup okresného súdu môže sťažovateľ namietat v rámci uplatnenia riadnych opravných prostriedkov proti meritórnemu rozhodnutiu súdu prvej inštancie, prípadne v rámci mimoriadnych opravných prostriedkov proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (bod 8 tohto uznesenia).

19. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo.

20. Napriek tomu, že sťažovateľ v ústavnej sťažnosti neuviedol konkrétne ustanovenia zákona o ústavnom súde, z jej obsahu je zrejmé, že sa domáha odkladu vykonateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu podľa § 129 zákona o ústavnom súde a vydania dočasného opatrenia, ktorým by okresnému súdu bola uložená povinnosť zdržať sa konania a rozhodnutia až do vydania rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej. Týmto návrhom sťažovateľa však ústavný súd nemohol vyhovieť, pretože zo systematického výkladu právnej úpravy týchto inštitútov totiž vyplýva

(§ 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pozn.), že pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu prichádza do úvahy vtedy, ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie. Z uvedeného dôvodu ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené v bode 2 výroku tohto uznesenia.

21. V závere ústavný súd dodáva, že plnomocenstvo pripojené k ústavnej sťažnosti doručené ústavnému súdu elektronickými prostriedkami nebolo predložené vo forme zaručenej elektronickej konverzie, a taktiež do rozhodnutia ústavného súdu nebolo doplnené ani predložením jeho originálu v listinnej podobe. Napriek tomu, že ide o odstrániteľný nedostatok ústavnej sťažnosti, ústavný súd s prihliadnutím na výsledok konania nepristúpil k jeho odstraňovaniu, a to z dôvodu procesnej ekonómie, keďže ani jeho prípadné odstránenie by nemohlo viesť k inému rozhodnutiu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa, než je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu